

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XXXII. — Wydana i rozesłana dnia 27. czerwca 1890.

115.

Rozporządzenie ministerstwa rolnictwa w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych z dnia 14. czerwca 1890,

tyczące się umundurowania c. k. urzędników leśnych i górniczych.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia z dnia 3. czerwca 1890 i z odwołaniem się do §. 10go rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176), rozporządza się w przedmiocie umundurowania c. k. urzędników leśnych i górniczych, z uchyleniem wszystkich przepisów, które w tej mierze dotychczas istniały, co następuje:

I. Urzędnicy leśni.

§. 1.

Urzędnicy leśni, to jest urzędnicy techniczni w zarządzie lasów rządowych jakoteż ci, którzy podlegają Władzom administracyjnym lub ministerstwu rolnictwa, mają nosić mundur przepisany rozporządzeniem całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176), jednak z następującymi zmianami:

1. Do §§. 16 i 17.

Wzór 1. Za broń przyboczną służy kordelas (wzór 1, a, b, c, d).

Tenże składa się z głowni, rękojeści i pochwy. Głownia jest stalowa, prosta, 63 centymetry długa, u rękojeści 3 centymetry szeroka, od końca wzdłuż 25 centymetrów obosieczna, odtąd zaś aż na odległość 2.5 centymetrów od trzonka jednosieczna i po obu stronach ku tyłowi wklęsto szlifowana.

Grubość największa tylca wynosi 0.7 centymetra.

Rękojeść, mająca 14 centymetrów długości, składa się z trzonka z kości słoniowej, po obu stronach trzema pozłacanymi nitami wzmocnionego; z pierścienia lanego wyrzynanego i z krzyża z kabłąkiem idącym w górę aż do górnego końca trzonka; następnie z jelec, zrobionych z muszli, na której wyrzeźbiony jest wypukło orzeł cesarski otoczony wieńcem z liści, z tarczą na piersiach zawierającą cyfry Jego c. i k. Apostolskiej Mości.

Pochwa do wymiarów i kształtu głowni zastosowana, zrobiona jest z miękkiego drzewa, powleczona zewnątrz skórą końską, czarno lakierowaną i ma u góry skówkę z osadą w kształcie żołędzi listkiem do połowy nakrytej, służącą do przytwierdzenia pendentu a u dołu drugą skówkę. Górna i dolna skówka ozdobiona jest godłami myśliwskimi. Wszystkie ozdoby zrobione są z metalu pozłoczonego cyzelowanego.

Kordelas nosi się na pendencie złotym z podszewką skórzaną zieloną a mianowicie w służbie pod mundurem, do gali na mundurze.

Pendent składa się z pasa i tajstry. Pas urządzony jest do przesuwania podług grubości ciała i opatrzone sprzączką metalową pozłacaną, którą przytwierdza się z przodu.

Tajstra składa się z części przedniej i tylnej, które po bokach są spojone, od góry zaś i od dołu otwarte.

Część przednia jest szersza niż tylna i od góry aż do środka łukowato wycięta: w łuku przytwierdza się pochwę za pomocą czopka.

Część tylna ma kształt widełek o dwóch rogach w górę zwróconych, po 8·5 centymetrów długości mających, które na górnych końcach za pomocą owalnego pierścienia połączone są każdy z obłukiem 10 centymetrów długim i przyszyte mocno do części pasa leżącej na lewym boku w odległości 25 centymetrów od jego końca a 6·5 centymetra od siebie.

2. Do §. 18.

Plaszcz mundurowy jest z sukna ciemno-brunatnego i tak długi, żeby całkiem osłaniał ciało aż do 15 centymetrów powyżej kostek; zapinka jest wełniana ciemno-brunatna. Zresztą płaszcz zrobiony być ma całkiem tak, jak to w §. 18 rzeczono rozporządzenia całego ministerstwa jest przepisane.

II. Urzędnicy górniczy.

§. 2.

Urzędnicy górniczy, to jest urzędnicy przy kopalniach, pod zwierzchnictwem ministerstwa rolnictwa jak Władz górniczych zostający, niemniej ci, którzy służą przy akademiach górniczych, w urzędach górniczych skarbowych, jakoteż w urzędach górniczych funduszu religijnego grecko-wschodniego nosić mają mundur według następującego przepisu:

A. Mundur galowy.

1. Surdut górniczy.

Wzór 2
i 3.

Surdut górniczy (wzór 2, 3 a i b) jest czarny sukienny, ściśle przylegający, ze stojącym kołnierzem i wyłogami u rękawów ciemno-brunatnymi, aksamitnymi.

Kołnierz stojący powinien być równo na 4 centymetry wysoki a wyłogi u rękawów także równo na 7 centymetrów szerokie.

Końce kołnierza stojącego są z lekka zaokrąglone o przekątni 1·3 centymetra.

Wzór 4.

Część górna surduta dochodzi aż do bioder i zapina się na 9 guzików połączanych w jednym rzędzie umieszczonych (wzór 4), na których wybity jest c. k. orzeł.

Poły mają przednie końce zaokrąglone w przekątni o 5·2 centymetra, długość ich stosownie do wzrostu osoby wynosi 26 aż do 32 centymetrów i są mało sfaldowane. W obu tylnych faldach umieszczone są kieszenie pionowo skrojone, nakryte klapami trójkątnymi, opatrzonemi trzema guzikami połączanymi.

Na wysokości ramion, od kołnierza aż do opuszki barkowej idą paski z czarnego aksamitu 33 milimetry szerokości mające, ułożone w faldy 9 milimetrów szerokie, które od góry ku dołowi z lekka na siebie zachodzą i są do surduta przytwierdzone.

Obiedwie opuszki barkowe są także z czarnego aksamitu a średnica ich największej grubości wynosi 20 milimetrów; sięgają od jednego szwu boczego rękawów do drugiego i zwężają się kończyście ku obu szwom bocznym.

Na stronach zewnętrznych ramion znajdują się między tylnym a przednim szwem rękawów po dwie bufy lekko wywatowane, jedna nad drugą, utworzone przez pionowe, od tyłu ku przodowi zachodzące na siebie faldy, 13 milimetrów nienakrytej szerokości mające i które sięgają od opuszki barkowej aż do 40 milimetrów powyżej stawu łokciowego, gdzie ograniczone są sznurem czarno-złotym (jak u czapek mundurowych); podobny sznur oddziela także od siebie dwie bufy, które powinny być jednakiej wielkości.

Rękawy są na przydłonku rozcięte i opatrzone guziczkiem z orłem.

Podszywka surduta jest czarna a wzdłuż wszystkich brzegów biegnie wypustka sukienna ciemno-brunatna.

Urzędnicy V, VI, VII i VIII klasy stopnia służbowego noszą na kołnierzu i na wyłogach galony złote jednakiego wzoru lecz rozmaitej szerokości i tak: szerokość ich w V klasie stopnia wynosi na kołnierzu 33 milimetry (wzór 6) a na wyłogach 53 milimetry (wzór 7), w VI, VII i VIII klasie stopnia służbowego na kołnierzu i na wyłogach jednakowo 33 milimetry.

Wzór 6.
Wzór 7.

Stopnie oznaczają się rozetami mającemi 1·7 centymetra średnicy (wzór 8), które są bańtowane srebrem lub zrobione ze srebra wygniatanego i umieszczone na przednich częściach kołnierza.

Wzór 8.

Klasy V, VIII i XI stopnia służbowego używają jednej rozety.

Klasy VII i X dwóch rozet.

Klasy VI i IX trzech rozet.

2. Spodnie galowe

są z tego samego sukna czarnego co surdut, bez wypustki, mają z przodu rozpór, u dołu nie rozcięte, na strzemiączkach i mają po obu bokach kieszenie zapinane na guziczki.

Klasa V, VI, VII i VIII stopnia służbowego ma spodnie opatrzone na szwach zewnętrznych bocznych galonami złotymi a mianowicie dla V klasy dwoma galonami złotymi po 26 milimetrów szerokości mającemi a oddzielonemi paskiem aksamitnym ciemno-brunatnym 3 milimetry szerokim, dla VI, VII i VIII klasy pojedynczym galonem złotym 26 milimetrów szerokim (wzór 10).

Wzór 10.

3. Kapelusz górniczy (czako)

jest z pilśni czarnej strzyżonej lub z sukna czarnego sztywnego, 14 centymetrów wysoki, od góry i od dołu równego rozmiaru (wzór 11 a, b).

Wzór 11.

Z przodu na górnym brzegu kapelusza górniczego znajduje się róża ze złotego bulionu w pośrodku z czarną aksamitną tarczą, na której wyhaftowany jest złotem cesarski orzeł dwugłowy (w taki sposób i takiej wielkości jak róża na obu rogach u kapeluszy mundurowych urzędników cywilnych).

Pod różą, mniej więcej w środku kapelusza, umieszczone jest godło górnicze (perlik i młotek związane wstążką) srebrne, nad niem korona cesarska metalowa połączana a pod niem gałązki dębowe i wawrzynowe podobnie metalowe połączone.

Nad różą znajduje się pióropusz czarny stojący, 15 centymetrów wysoki z piór kogucich, otoczony u dołu wieńcem z piór strusich.

Kapelusz górniczy otoczony jest poziomo na około górnego brzegu galonem złotym dla urzędników IX, X i XI klasy stopnia służbowego, 4 centymetry szerokim, dla urzędników VI, VII i VIII klasy 4·6 centymetra szerokim, z czarnym paskiem w pośrodku, a dla urzędników V klasy 6·6 centymetra szerokim z dwoma czarnymi paskami w pośrodku. Galony złote są pod względem rysunku całkiem takie same jak przepisane do surduta galowego i do spodni galowych dla urzędników VIII klasy i wyższych klas.

4. Natylnik górniczy

jest ze skóry czarnej zamszowej (nie z aksamitu lub sukna), eliptycznie skrojony; rogi prawie prostokątne, z przedniej strony widzialne, oddalone są od siebie o 10 centymetrów a od pendentu o 8 centymetrów; z tyłu przechodzi natylnik poza poły surduta górniczego i kończy się w odległości 13 aż do 21 centymetrów od stawu kolanowego (wzór 12, 13).

Wzór 12,
13.

Natylnik ma czarną podszewkę i obwiedziony jest po brzegach wstążką czarną jedwabną 7 milimetrów szeroką.

Natylnik przymocowany jest do pendentu ze skóry safianowej czerwonej, który obszyty jest galonem złotym, 26 milimetrów szerokim i zamyka się z przodu na zapinkę metalową połączaną (wzór 14), na której wyobrażone jest godło górnicze pod koroną cesarską w wieńcu gałązek wawrzynowych i dębowych.

Wzór 14.

Na wewnętrznej stronie pendentu powyżej lewego biodra przyszyte są dwa guziki do utwierdzenia pendentu pałasza górniczego.

Natylnik nosić należy zawsze tak do munduru galowego jak i do służbowego a mianowicie na surducie górniczym lub na kitli górniczej.

5. Pałasz górniczy

ma głównie prostą, obosieczną, przy trzonku 25 milimetrów szeroką a 55 aż do 65 centymetrów długą; trzonek czarny, drutem połączanym obwinięty (wzór 15, 16, 17) składa się z guzika i kabłąka i opatrzone jest pomiędzy prętami ochronnymi, jelcami, na których wyobrażony jest orzeł cesarski z koroną a pod nim godło górnicze w wieńcu wawrzynowym i dębowym; guzik, kabłąk, pręty ochronne i jelca są metalowe, połączone. Cała długość trzonka od wierzchołka guzika aż do główki wynosi 15 centymetrów.

Wzór 15,
16, 17.

Pochwa jest drewniana, powleczone skórą czarną; skówa dolna 14 centymetrów długa (wzór 18) jest metalowa, połączana z ornamentami, górna zaś jest metalowa, połączana gładką.

Wzór 18.

Pałasz górniczy nosi się na pendencie złotym (wzór 13), który przytwierdza się do wewnętrznej strony pendentu natylnika zapomocą dwóch guzików.

Wzór 13.

6. Kostur (posoch) górniczy

składa się z rączki i drzewca (wzór 19 a i b).

Wzór 19.

Rączka (wzór 20 a i b) na dołączonej rycinie wyobrażona, jest metalowa, połączana o poziomej długości 11 centymetrów.

Wzór 20.

Drzewiec stanowi laska czarna politurowana, 75 do 95 centymetrów długa, której przekrój przy rączce ma 24·20, na końcu 15·15 milimetra; obie powierzchnie boczne są zaokrąglone, tylna ma w odległości 17 centymetrów od rączki wyskok 4-milimetrowy; na powierzchni przedniej może się znajdować podziałka metryczna.

Skówa ma 4 centymetry długości, jest metalowa, połączana gładką i zakończona zębem stalowym nieco wystającym.

Kostura górniczego używa się zawsze do munduru galowego, lecz można także nosić go przy mundurze służbowym.

7. Krawat

zrobiony jest z czarnej gładkiej materii jedwabnej, opatrzone jest wypustką szyjną ze sznurka wpuszczonego a ponad górny brzeg krawatu wystającego na 3 milimetry grubego.

8. Rękawiczki

są z białej skóry pralnej.

9. Płaszcz mundurowy

(wzór 21, 22) jest z sukna czarno-popielatego i tak długi, żeby jego dolny obrąbek dochodził aż do

Wzór 21,
22.

16 centymetrów powyżej kostek; zapina się z przodu na dwa rzędy guzików połączanych z orłami po 6 w każdym rzędzie.

Kołnierz jest z czarnego aksamitu do stawiania i wykładania, z podszewką z tego samego sukna co płaszcz, po obu rogach zaokrąglony.

Na zewnętrznej stronie wyłożonej części kołnierza w środku brzegu przodkowego znajduje się obszewka aksamitna ciemno-brunatna z połączanym guziczkiem z orłem na górnym końcu tejże obszewki.

Z przodu na szwie kołnierz przytwierdzającym jest zapinka ciemno-brunatna wełniana a mianowicie z prawej strony barylka, z lewej pętlica a osady ich osłonięte są rozetami z tego samego materiału.

W tyle na wysokości bioder znajduje się zapięta mająca 6 centymetrów szerokości, 37 centymetrów długości, opatrzona 2ma wielkimi guzikami połączanymi z orłami i 2ma dziurkami (wzór 23).

W wysokości zapięty są zewnątrz po obu bokach kieszenie klapami nakryte a po lewej stronie piersi od wewnątrz kieszeń otwarta.

Płaszcz mundurowy podczas zimna lub niepogody jakoteż i podróży, nosi się na mundurze (galowym lub służbowym).

B. Mundur służbowy.

10. Kiteł górniczy

jest kształtem i krojem podobny do sukni zwanej „koszulą górniczą“, mianowicie jest to bluza do piersi przylegająca, z tyłu fałdzista, z czarnego sukna, która zapina się z przodu na 9 w jednym rzędzie przyszytych małych guzików połączanych z orłami (wzór 5) a z tyłu powyżej bioder opatrzona jest od wewnątrz ściągadłem służącym do układania fałdów (wzór 24, 25, 26).

Kołnierz stojący, 35 milimetrów wysoki i wyłogi na rękawach 60 milimetrów szerokie są czarne aksamitne; od kołnierza spada aż nieco poza barki peleryna czarna sukienna po obu przednich końcach 17 centymetrów, z tyłu w środku 18 centymetrów szeroka, z 9 zębami na dolnym brzegu z lekka wyściętymi i w środku pleców przytwierdzona.

Na każdym rękawie w środku między barkiem a łokciem przyszyty jest w poprzek pasek czarny aksamitny 12 centymetrów długi a 35 milimetrów szeroki, którego brzeg dolny jest po obu końcach zaokrąglony i obłożony czarnym bramowaniem 5 milimetrów szeroki. Od tego paska zwieszają się frędzle jedwabne czarne, kręcone 8 centymetrów długie; w górę aż pod pelerynę idą dwie wstążki czarne jedwabne w środku obramowane, mające

po 1 centymetrze szerokości a o 5 centymetrów od siebie oddalone; pomiędzy temi wstążkami aksamitnymi znajduje się czarna aksamitna tarcza herbowa, na której wyhaftowane jest złotem godło górnicze.

Na wyłogach obu rękawów przechodzi ku górze pasek czarny aksamitny, 3 centymetry szeroki, 8 centymetrów długi, na którym znajduje się pięć małych guzików połączanych z orłami (wzór 5).

Wzór 5.

Po obu stronach piersi znajduje się czarna aksamitna klapa trójkębna, 2 do 3 centymetrów szeroka, 14 centymetrów długa, z zębami w górę, w kierunku od barku do najniższego guzika kitla górniczego, z pięcioma małymi guzikami połączanymi z orłami.

Pod każdą z tych klap jest wewnątrz kieszeń napierśna z otworem poziomym.

Na przednich końcach kołnierza stojącego umieszczone są obszewki ciemno-brunatne aksamitne, 8·5 centymetra długie; urzędnicy górniczy VIII klasy stopnia służbowego i wyższych noszą na tych obszewkach galony złote 8 centymetrów długie a 33 milimetry szerokie.

Stopnie oznaczają się rozetami, które są haftowane srebrem lub zrobione ze srebra wygniatanego a mianowicie urzędnicy V klasy używają rozety o średnicy 2·5 centymetra (wzór 9), urzędnicy VIII i XI klasy jednej, urzędnicy VII i X klasy dwóch a urzędnicy VI i IX klasy trzech rozet o średnicy 1·7 centymetra.

Wzór 9.

W lecie można nosić kitły z lekkich czarnych materij do sukna podobnych, które jednak zrobione być winny według powyższego opisu.

11. Spodnie

urzędników górniczych wszystkich klas są jednakie z sukna tak zwanego nowo-popielatego z przodu opatrzone rozporem, u dołu nie rozcięte i mają po bokach kieszenie zapinające się na guziczki.

W lecie można nosić spodnie z lekkiej materii koloru drap zwanego, białych jednak używać nie wolno.

12. Czapka służbowa

jest czarna sukienna, zresztą taka sama jak czapka służbowa przepisana do munduru służbowego c. k. urzędników rządowych (wzór 27, 28).

Wzór 27,
28.

C. k. urzędnikom górniczym wolno też zamiast tej czapki nosić używaną po polsku (wzór 29, 30) z czarnej pilśni, z godłem górniczym wyhaftowanym złotem po prawej stronie a opatrzoną z przodu rozetą z orłem i pętlicą z małym guziczkiem z orłem.

Wzór 29,
30.

13. Kamizelka

jest z takiego samego czarnego sukna jak kitel górniczy, część tylna z czarnego kanawasu; z przodu od szyi ku piersiom kamizelka jest na 10 centymetrów głęboko wycięta i zapina się na 7 połączonych guziczków z orłami przszytych na przednim brzegu prawej części piersiowej.

Przednie dolne rogi obu części piersiowych są na ukos ścięte, z poziomymi kieszeniami zewnątrz, po jednej na każdej stronie, z otworami opatrzonymi listewką 2 centymetry szeroką.

Część tylna kamizelki jest w środku na 7 centymetrów rozcięta i opatrzona spinkiem do ściągania na sprzączkę.

W lecie wolno nosić białą kamizelkę powyższego kroju opatrzoną przepisaniem guziczkami z orłami.

14. Pałasz górniczy

nosić należy w służbie w czasie wszelkich czynności urzędowych, o ile ze względu na rodzaj czynności lub miejscowości nie byłby zawadą.

15. Krawat mundurowy

jest czarny, jedwabny lub aksamitowy, 2 do 3 centymetrów szeroki w formie kokardy.

16. Pod względem natylnika i rękawiczek obowiązują przepisy podane pod 4 i 8.

17. Do munduru nosić należy wyłącznie białą bieliznę.

§. 3.

Za oznaki żałoby pierwszego stopnia przepisane w §. 32 rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176) używać mają urzędnicy leśni oprócz krepy 8 centymetrów szerokiej, w pośrodku lewego ramienia obwiniętej i zasłony krepowej na obłódze kapelusza, także powłoki krepowej na rękojeści kordelasa a urzędnicy górniczy, oprócz wzmiankowanej krepy na ramieniu, także powłoki krepowej na godle górniczym z koroną cesarską, gałązkami dębowymi i wawrzynowymi, u kapelusza górniczego umieszczonym, jakoteż na rękojeści pałasza.

§. 4.

Zresztą przepisy rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176) obowiązywać mają także urzędników leśnych i górniczych.

Falkenhayn r. w.

Wzór 1 a.

Wzór 1 b.

Wzór 1 c.

Wzór 1 a.

Wzór 2.
(Widok z przodu.)

Wzór 3 a.
(Widok z tyłu.)

Wzór 3 b.
(Widok z boku.)

Wzór 4.

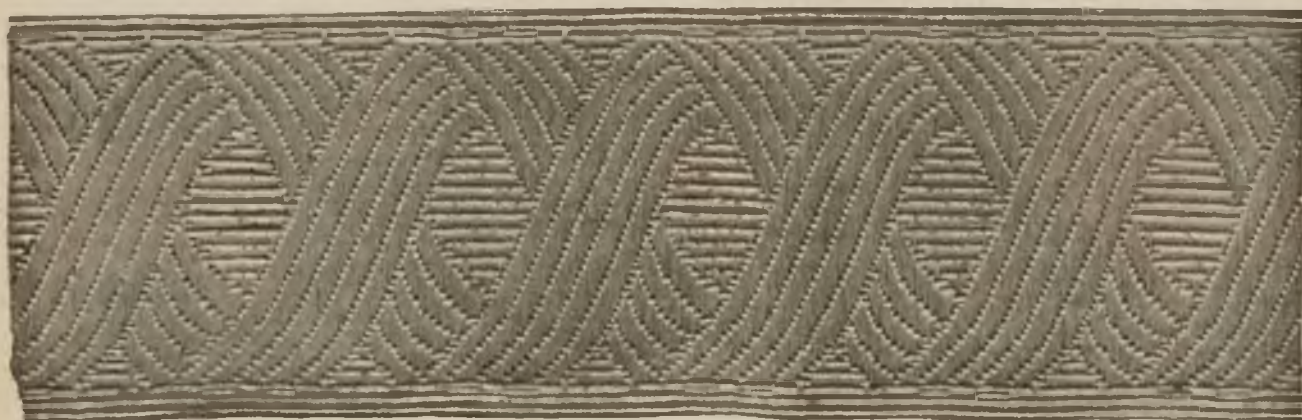
Wzór 5.

Wzór 6.

Wzór 7.

Wzór 8.

Wzór 9.

Wzór 10.

Wzór 11 *a.*
(Widok z przodu.)

Wzór 11 *b.*
(Widok z boku.)

Wzór 12.

Wzór 13.

Wzór 14.

Wzór 15.

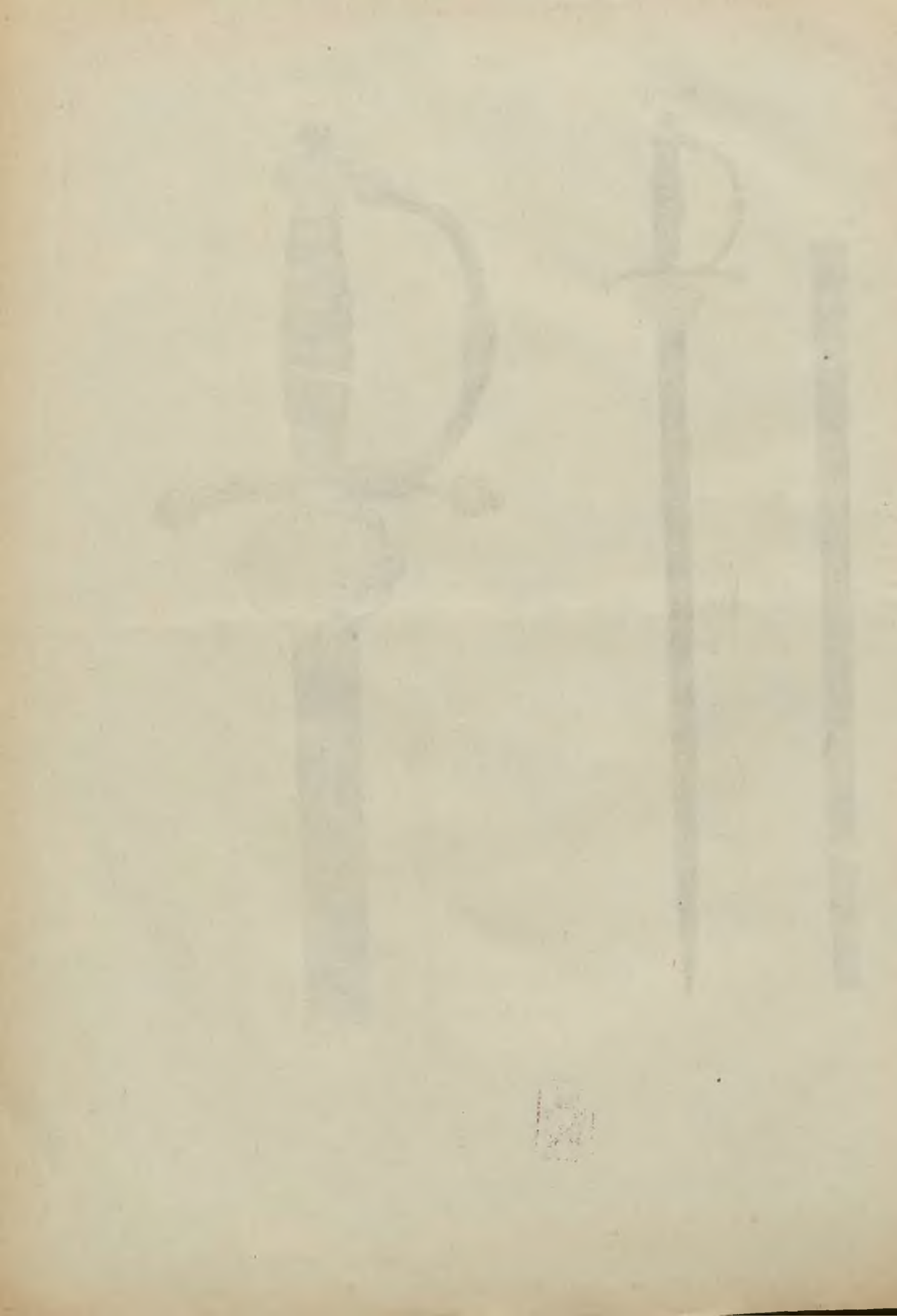
Wzór 16.

Wzór 18.

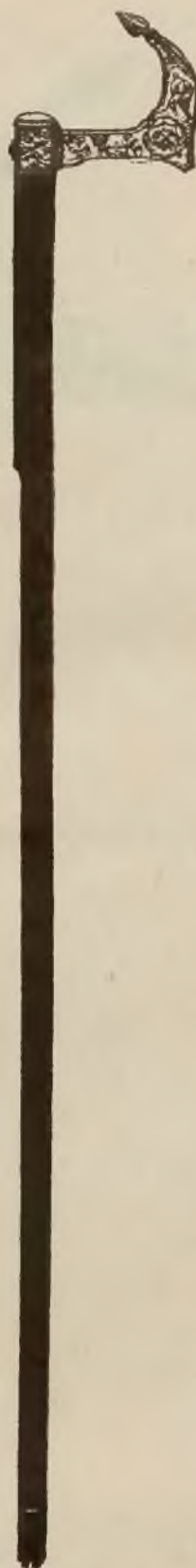

Wzór 17.

Wzór 19 a.

Wzór 19 b.

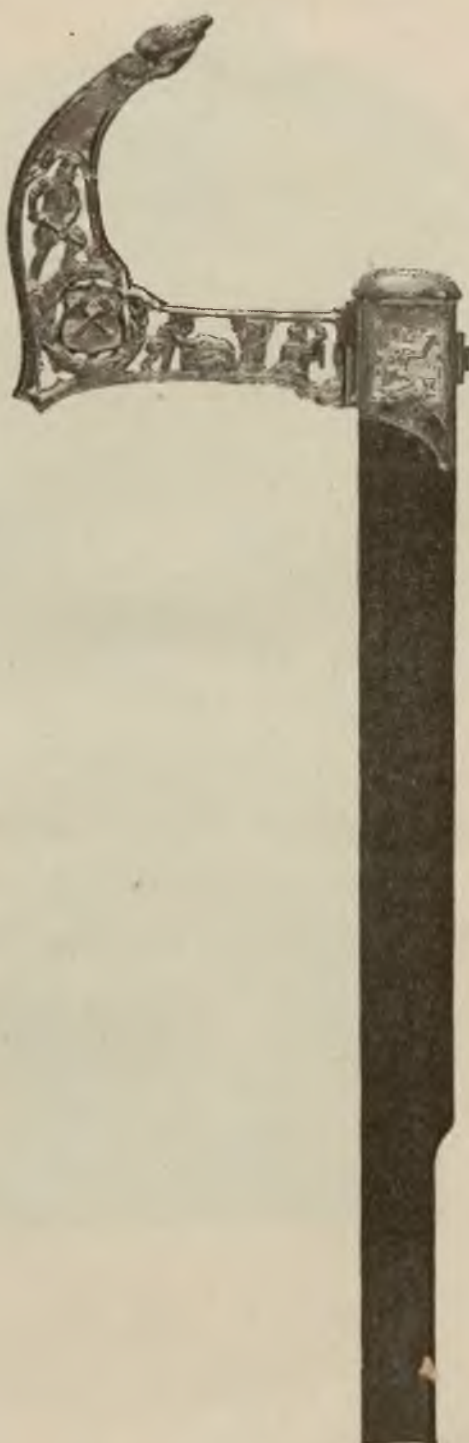

Wzór 20^a.

Wzór 20^b.

Wzór 21.
(Widok z przodu.)

Wzór 22.
(Widok z tyłu.)

Wzór 23.

Wzór 24.
(Widok z przodu.)

Wzór 25.
(Widok z tyłu.)

Wzór 26.
(Widok z boku.)

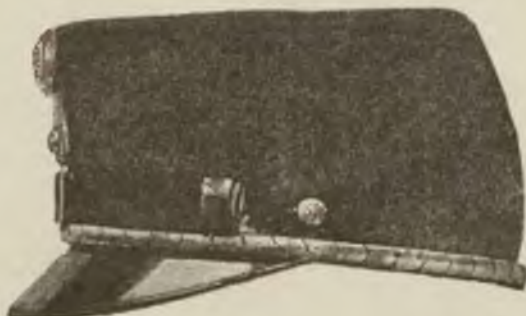

Wzór 27.
(Widok z przodu.)

Wzór 28.
(Widok z boku.)

Wzór 29.
(Widok z przodu.)

Wzór 30.
(Widok z boku.)

